

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-33>

УДК 330

ЗАКРИЖЕВСЬКА Ірина

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0003-0918-9949>

zakryzhevskai@khmnu.edu.ua

ОВОД Лариса

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-7719-7046>

ovodl@khmnu.edu.ua

РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЦИФРОВОЇ ЕТИКИ ТА ПІДТРИМЦІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

У ході написання наукової статті основна увага приділяється дослідженню ролі освіти у формуванні цифрової етики та підтримці академічної доброчесності в умовах сучасної цифрової трансформації. В роботі виявлено, що цифрова етика, яка охоплює питання захисту особистих даних, поваги до авторських прав і уникнення маніпуляцій даними, є критично важливою для забезпечення відповідальної поведінки у цифровому середовищі. Досліджено вплив цифрових технологій на академічну доброчесність, включаючи проблеми, що виникають у зв'язку з плагіатом, фабрикацією даних та списуванням, а також аналізовано роль освітніх установ у запобіганні цим порушенням. Окремо проаналізовано значення інтеграції сучасних цифрових інструментів, таких як системи перевірки плагіату і платформи для управління науковими джерелами, в освітній процес як засобів підтримки академічної доброчесності. У контексті стрімкої цифровізації визначено, що формування цифрової етики через освітні заклади є основою для підтримання високих стандартів наукової діяльності та етичного використання цифрових технологій.

Ключові слова: цифрова етика, етичне користування, академічна доброчесність, вища освіта, плагіат, штучний інтелект, інноваційні технології.

ZAKRYZHEVSKA Iryna, OVOD Larysa

Khmelnitskyi National University

THE ROLE OF EDUCATION IN FORMING DIGITAL ETHICS AND SUPPORTING ACADEMIC HONOR

In today's society, characterized by rapid digitalization and technological development, education becomes a key element of adaptation for both students and teachers to new realities. Digital tools open up new opportunities for improving the educational process, and also contribute to the development of professional and digital skills necessary for future specialists in various fields. The use of digital technologies in education allows creating an interactive environment where students can actively participate in the process of acquiring knowledge and forming competencies that meet the requirements of the modern labor market.

In the course of writing a scientific article, the main attention is paid to the study of the role of education in the formation of digital ethics and the maintenance of academic integrity in the conditions of modern digital transformation. The work revealed that digital ethics, which covers the protection of personal data, respect for copyright and avoidance of data manipulation, is critical for ensuring responsible behavior in the digital environment. The impact of digital technologies on academic integrity is explored, including issues arising from plagiarism, data fabrication, and plagiarism, and the role of educational institutions in preventing these violations is analyzed. The importance of integrating modern digital tools, such as plagiarism checking systems and platforms for managing scientific sources, into the educational process as a means of supporting academic integrity is separately analyzed. In the context of rapid digitalization, it is determined that the formation of digital ethics through educational institutions is the basis for maintaining high standards of scientific activity and the ethical use of digital technologies.

Keywords: digital ethics, ethical use, academic integrity, higher education, plagiarism, artificial intelligence, innovative technologies.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасному суспільстві, що характеризується стрімкою цифровізацією та розвитком технологій, освіта стає ключовим елементом адаптації як для студентів, так і для викладачів до нових реалій. Цифрові інструменти відкривають нові можливості для вдосконалення освітнього процесу, а також сприяють розвитку професійних та цифрових навичок, необхідних для майбутніх фахівців у різних галузях. Використання цифрових технологій у навчанні дозволяє створити інтерактивне середовище, де студенти можуть брати активну участь у процесі отримання знань та формуванні компетенцій, які відповідають вимогам сучасного ринку праці.

Результати дослідження [1] вказують на значні зрушення в цифровій взаємодії між викладачами та студентами, де близько 79% викладачів регулярно застосовують цифрові інструменти в освітньому процесі. Така адаптація до нових умов значно впливає на характер комунікації, яка стає більш горизонтальною та комплексною, дозволяючи учасникам освітнього процесу спілкуватися на різних рівнях через цифрові платформи.

Отже, освіта відіграє вирішальну роль у підготовці студентів до роботи в умовах цифровізації, забезпечуючи розвиток необхідних професійних та цифрових навичок, що відповідають викликам сучасного ринку праці. Через використання цифрових інструментів освітній процес стає більш інтерактивним і динамічним, сприяючи горизонтальній комунікації між викладачами та студентами. Однак, окрім адаптації до технологічних змін, освіта також виконує важливу функцію у формуванні цифрової етики та підтримці академічної доброчесності. Завдяки інтеграції етичних норм у цифровий контекст, заклади освіти сприяють вихованню у студентів відповідального підходу до використання технологій, що є важливим для забезпечення чесності та якості освітнього процесу в умовах цифровізації.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Для визначення теоретичних засад формування цифрової етики у сучасному освітньому середовищі було проаналізовано наукові висновки таких вчених як Г. Можаяєва [2], Н. Капустіна, Л. Токар [3], А. Цапко, С. Білецька, А. Ковтун [4], Ж. Андрійченко, Т. Близнюк, О. Майстренко, [5], які визначили поняття «цифрової етики», а також Л. Тітової [6], що допомогло у формуванні ключових елементів цифрової етики. Аналіз актуальних досліджень щодо порушень академічної доброчесності у сучасному цифровому середовищі, а саме робіт Н. Ростікус [8], І. Доценко [9], дозволив виділити основоположні принципи академічної доброчесності та основні види її порушення у контексті здобуття освіти. Дані дослідження допомогли сформуванню сучасні освітні можливості у контексті поширення впливу цифрових технологій та необхідні заходи для запобігання зловживанням такими технологіями для підробки або автоматизації процесів навчання.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета наукової статті полягає в дослідженні ролі освіти у формуванні цифрової етики та підтримці академічної доброчесності в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій. Стаття передбачає оцінку того, як освітні заклади можуть сприяти розвитку навичок критичного мислення, що дозволяють студентам адекватно реагувати на моральні та етичні виклики, що виникають у цифровій епісі. Розглядається також важливість інтеграції тем цифрової етики в навчальні програми, що забезпечить створення етичного освітнього середовища, яке сприяє формуванню відповідальної та свідомої поведінки у цифровому світі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В умовах сучасної цифрової трансформації роль вищої освіти у формуванні морально-етичних орієнтирів студентів набуває критичного значення. Університети та інші освітні інституції функціонують не лише як центри передачі знань, а й як каталізатори розвитку етичного мислення та громадянської свідомості. В умовах інформаційного перевантаження та глобального поширення цифрових технологій, студенти мають не тільки адаптуватися до нових технологічних умов, але й навчитися оцінювати їх крізь призму етичних та моральних норм. Саме у процесі академічних дискусій, міжкультурної взаємодії та участі в колективних проєктах студенти здобувають необхідні навички критичного мислення, що дозволяють їм розуміти складні моральні дилеми та діяти відповідально в умовах цифрового світу. Вища освіта стає не лише платформою для отримання професійних знань, але й формує основу для розвитку гармонійної особистості, здатної відповідально взаємодіяти в сучасному цифровому середовищі, що, зі свого боку, дозволяє студентам не просто оволодівати певними спеціальними навичками, але й усвідомлювати важливість етичних принципів у їхній майбутній професійній діяльності.

Г. Можаяєва зазначає, що цифровий етикет являє собою нову форму соціальної поведінки, яка визначає правила культурного спілкування, адаптовані до умов сучасної інформаційної реальності [2]. У даному контексті Н. Капустіна та Л. Токар розуміють цифрову етику як наукову дисципліну, що досліджує, як цифрові технології впливають на політичне, соціальне та моральне життя суспільства, і як вони формують людську присутність у цих сферах. Даний напрям, також відомий як інформаційна етика, охоплює широке коло питань, що стосуються впливу інформаційно-комунікаційних технологій на суспільство і докiлля в цілому [3].

А. Цапко, С. Білецька та А. Ковтун зазначають, що цифрова етика є сукупністю норм, принципів та ціннісних орієнтирів, що спрямовані на регулювання поведінки людей у цифровому просторі. Вона встановлює стандарти взаємодії користувачів у різних онлайн-середовищах, таких як Інтернет, соціальні мережі, електронна пошта, а також в контексті комунікації та співпраці на різноманітних цифрових платформах [4]. Схожу думку висунули Ж. Андрійченко, Т. Близнюк та О. Майстренко, які зазначаючи, що цифрова етика фокусується на аналізі і регулюванні складних, інтерактивних зв'язків між користувачами, що виникають у рамках цифрових платформ і комунікаційних технологій, враховуючи їхній вплив на індивідуальну автономію та соціальну гідність [5].

Таким чином, цифрова етика – це інтегрована система моральних принципів та стандартів, що регулює поведінку індивідів у цифрових просторах. У даному контексті основні аспекти цифрової етики для здобувачів вищої освіти охоплюють кілька фундаментальних напрямів, що спрямовані на забезпечення відповідальної поведінки у цифровому середовищі. Важливим компонентом є шанобливе ставлення до

особистості, що передбачає толерантність та повагу до інших осіб, їхніх поглядів, здібностей та можливостей. Навіть у віртуальному просторі, де особисті контакти можуть бути обмеженими, важливість культурної комунікації залишається невід'ємною частиною освітнього процесу. Формування етичних норм у студентів сприяє створенню конструктивної академічної атмосфери, в якій конфлікти мінімізуються через глибоке розуміння і прийняття різноманітності думок та переконань.

Крім того, одним з ключових елементів цифрової етики є забезпечення Інтернет-безпеки та захисту персональних даних. У сучасних реаліях цифрового світу студенти повинні бути обізнаними щодо ризиків, пов'язаних із використанням мережі Інтернет. Усвідомлення того, що кожна дія в онлайн-середовищі залишає цифровий слід, має стимулювати здобувачів освіти до вжиття заходів для захисту особистих даних і конфіденційної інформації інших користувачів, що вимагає від студентів не лише технічної підготовки, а й етичної обізнаності щодо безпечного користування цифровими технологіями у повсякденному житті та академічній діяльності [6].

Водночас значущим аспектом цифрової етики є також дотримання академічної доброчесності та захист авторських прав, адже у сучасних умовах, коли студенти мають доступ до безмежних інформаційних ресурсів в Інтернеті та користуються технологіями на основі штучного інтелекту, постає необхідність у формуванні усвідомленого підходу до використання чужих ідей та матеріалів; що вимагає відповідального ставлення до інтелектуальної власності, що включає належне цитування джерел та уникнення будь-яких проявів плагіату. Формування академічної доброчесності сприяє збереженню високих стандартів наукової діяльності, що є критично важливим для розвитку освітньої та наукової спільноти.

Сутність академічної доброчесності відповідно до положень Закону України «Про освіту» охоплює комплекс етичних принципів і нормативно закріплених стандартів, яких зобов'язані дотримуватися всі учасники освітнього процесу в рамках навчальної та наукової діяльності. Академічна доброчесність включає не лише повагу до інтелектуальної власності та авторського права, але й відмову від усіх форм академічних правопорушень, таких як плагіат, фальсифікація даних, використання недобросовісних методів під час навчання та досліджень. Цей принцип також передбачає відповідальність за достовірність і точність результатів наукової роботи, що є запорукою підтримання високих стандартів якості в освіті та науці. Крім того, академічна доброчесність сприяє формуванню атмосфери довіри, взаємної поваги та етичної взаємодії між студентами, викладачами й дослідниками, що є важливою умовою для сталого розвитку наукового середовища та забезпечення інноваційного прогресу [7].

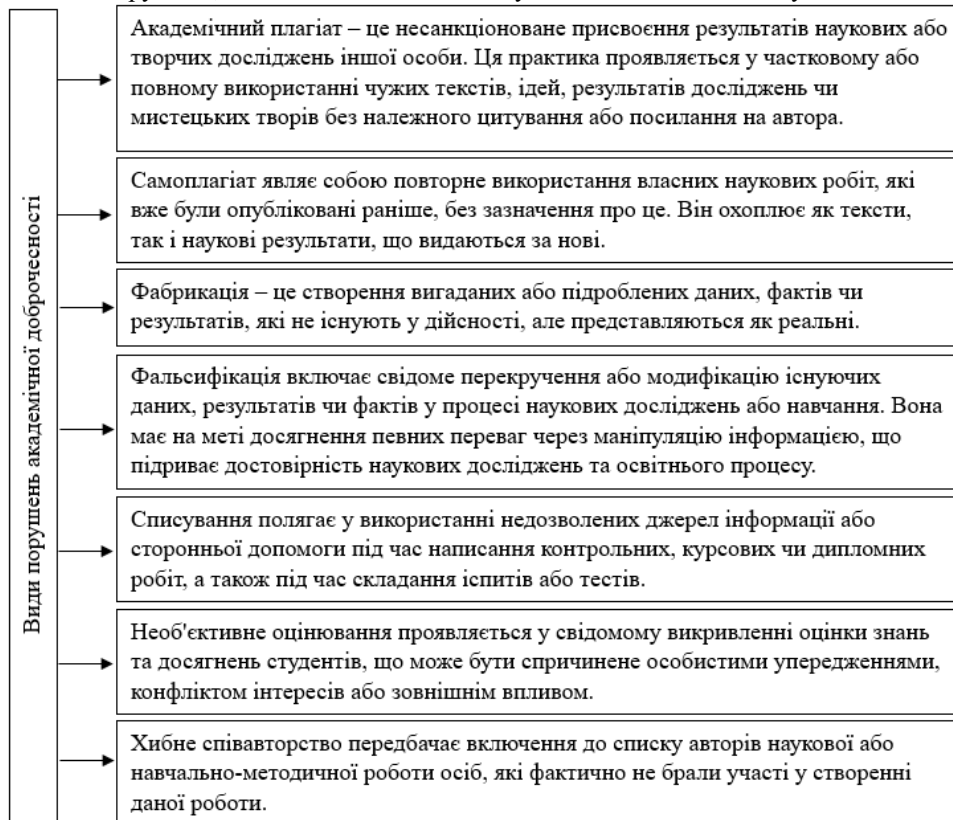
Принципи академічної доброчесності є основоположними для підтримання високих стандартів наукової та навчальної діяльності, забезпечуючи етичність і прозорість у процесі здобуття і представлення знань. По-перше, принцип самостійного виконання завдань вимагає, щоб академічні завдання і дослідницькі проекти виконувалися особисто без будь-якого зовнішнього втручання або неправомірного використання чужих матеріалів. По-друге, принцип надання достовірної інформації про результати власної діяльності зобов'язує учасників освітнього процесу точно і чесно представляти результати своїх досліджень і академічних зусиль, що включає коректне відображення методології, отриманих результатів та висновків і, таким чином, дозволяє забезпечити наукову репутацію і довіру до представлених даних. Крім того, відповідальність за власні вчинки є критично важливим аспектом академічної доброчесності, що передбачає відповідальність кожного індивіда за свої дії та рішення в академічному контексті. Також важливим є принцип посилання на джерела інформації, що вимагає від студентів і дослідників коректності при вкляданні джерел використаної інформації і літератури [8].

У такому контексті забезпечення академічної доброчесності є невід'ємною частиною формування якісного освітнього середовища, де принципи чесності, відповідальності та поваги до інтелектуальної власності є фундаментом наукової та освітньої діяльності. Проте, в сучасному освітньому процесі часто спостерігаються випадки порушень цих принципів. Основні види порушень та їхній вплив на академічне середовище представлено на рис. 1.

У контексті стрімкого розвитку цифрових технологій освіта відіграє ключову роль у формуванні цифрової етики та підтримці академічної доброчесності. Процеси цифровізації зачіпають усі сфери суспільного життя, включаючи заклади освіти, де традиційні принципи моральності та етики отримують новий вимір через використання цифрових інструментів та платформ. Тому формування цифрової етики є надзвичайно важливим, оскільки від того, як здобувачі освіти засвоюють етичні принципи у віртуальному середовищі, залежить не лише якість освітнього процесу, а й подальша соціальна поведінка випускників.

Цифрова етика охоплює питання захисту особистої інформації, поваги до авторських прав, уникнення маніпуляцій даними, а також дотримання принципів відповідального використання інформаційних ресурсів. Саме через освіту здобувачі знань отримують можливість оволодіти цими навичками, розвивати критичне мислення та формувати усвідомлене ставлення до інформації, яка циркулює у цифровому просторі. Заклади освіти мають забезпечувати відповідну підготовку студентів, наголошуючи на важливості етичного використання цифрових технологій у їх майбутній професійній діяльності. Тобто для сучасних освітніх закладів важливо впроваджувати систематичний підхід, що охоплює як теоретичну, так і практичну складову навчання, що включає розробку спеціалізованих навчальних курсів і програм, що детально розглядають питання цифрової етики, прав людини в Інтернеті, захисту персональних даних,

інформаційної безпеки та поваги до авторських прав. Студентів варто ознайомлювати з конкретними прикладами етичної поведінки у цифровому просторі, наводячи кейси успішних практик, а також аналізуючи випадки порушень, їх наслідки та механізми уникнення подібних ситуацій.

Джерело: складено на основі [9]

Також одним із важливих аспектів цифрової етики є підтримка академічної доброчесності. Використання сучасних цифрових ресурсів відкриває нові можливості для навчання, але водночас породжує ризики недоброчесної поведінки, такі як академічний плагіат, фабрикація даних та списування. З метою запобігання цим порушенням, освітні заклади повинні впроваджувати інноваційні підходи до навчання, які б стимулювали студентів до самостійного виконання завдань та чесної презентації своїх досягнень.

Цифрові інструменти можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на академічну доброчесність та етичні стандарти в освіті. Однією з найбільш дискусійних технологій є платформи на основі штучного інтелекту, такі як GPT або Jasper AI, які здатні генерувати тексти на запит користувача. Попри те, що ці інструменти можуть слугувати допоміжним засобом у написанні академічних робіт, їх неправильне використання студентами може спричинити серйозні порушення принципів академічної доброчесності. Ці системи можуть сприяти плагіату, дозволяючи подання чужих ідей та текстів як власних. Також значною загрозою для доброчесності є технології deepfake, які створюють підроблені зображення та відеоматеріали, що можуть бути використані для маніпуляцій науковими даними або підробки фактів. Такі технології підривають довіру до наукових досліджень та можуть призвести до серйозних етичних порушень. Інструменти автоматичного перекладу, як-от Google Translate або DeepL, хоча й допомагають подолати мовні бар'єри, можуть призводити до некоректного перекладу наукових джерел і, відповідно, до ненавмисного порушення авторських прав.

Тому важливим кроком у напрямку забезпечення цифрової етичності та академічної доброчесності є впровадження системи контролю академічної доброчесності, що включає використання програм антиплагіату, розвиток навчальних курсів з академічної доброчесності та інтеграцію цифрових навичок в освітній процес. Наприклад, системи для перевірки текстів на плагіат, такі як Turnitin або Unicheck, забезпечують контроль за правильністю цитування та виявляють порушення авторських прав; що сприяє формуванню етичного підходу до написання наукових робіт та запобігає неправомірному використанню чужих результатів. Програми для управління науковими джерелами, як-от Zotero або Mendeley, допомагають науковцям та студентам організувати свої дослідження та правильно цитувати джерела, що також є важливим аспектом академічної доброчесності. Інструменти для перевірки наукових даних, такі як Open Science Framework, дозволяють забезпечити прозорість і достовірність наукових результатів, запобігаючи фабрикації та фальсифікації даних. Антисписувальні платформи, зокрема Respondus або

ExamSoft, контролюють процес складання онлайн-іспитів, запобігаючи списуванню та використанню заборонених матеріалів, що дозволяє підтримувати чесність у процесі оцінювання знань.

Отже, у контексті стрімкої цифровізації, освіта відіграє ключову роль у формуванні цифрової етики та підтримці академічної доброчесності. Завдяки використанню цифрових технологій, заклади освіти можуть не лише забезпечувати належну підготовку студентів у сфері етичного поведіння з інформацією, але й запобігати порушенням академічної доброчесності шляхом впровадження відповідних цифрових інструментів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У сучасних умовах глобальної цифрової трансформації вища освіта відіграє ключову роль у формуванні цифрової етики та підтримці академічної доброчесності. Освітні інституції стають основними осередками виховання морально-етичних орієнтирів, що є невід'ємною частиною професійного та особистісного розвитку здобувачів вищої освіти. Цифрова етика, як система моральних принципів і норм, спрямована на регулювання поведінки у цифровому просторі, є не лише вимогою сучасного часу, а й важливим елементом формування відповідальної та свідомої особистості. В умовах, коли використання цифрових технологій є невід'ємною частиною освітнього процесу, необхідність дотримання етичних норм у віртуальному середовищі набуває особливої ваги. Формування цифрової етики в межах освітнього процесу сприяє не лише підвищенню якості навчання, але й забезпеченню високих стандартів академічної доброчесності. У контексті забезпечення академічної доброчесності цифрові технології створюють як нові можливості, так і нові виклики. Відповідальне використання інформаційних ресурсів, повага до інтелектуальної власності, запобігання плагіату та недобросовісним практикам є фундаментальними складовими освітнього процесу, що спрямовані на підтримку етичних принципів і високих стандартів наукової діяльності. Використання цифрових платформ і програмних рішень для перевірки на плагіат стає важливим інструментом для контролю академічної доброчесності, водночас акцентуючи на необхідності виховання у студентів культури відповідального використання інформаційних ресурсів. Таким чином, формування цифрової етики та підтримка академічної доброчесності у процесі здобуття вищої освіти є важливою умовою для підготовки компетентних і відповідальних фахівців, здатних діяти в сучасному цифровому середовищі, зберігаючи високі морально-етичні стандарти.

Література

1. Жилін М., Торманова А., Поплавська Ю., Чернов М. М., Друзь О. Дослідження цифрового підходу в освіті та психології серед окремих користувачів в Україні. Багатопрфільні огляди. 2024. № 6. DOI: <https://doi.org/10.31893/multirev.2023spe007>
2. Можаяева Г. В. Digital humanities: цифровой поворот в гуманитарных науках. Гуманитарна інформатика. 2015. № 9. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/digital-humanities-tsifrovoy-povorot-v-gumanitarnyh-naukah>
3. Капустіна Н., Токар Л. Цифрова етика: навчально-методичні рекомендації (для здобувачів вищої освіти магістер. рівня за профілем освіт. програми «Філософія медійних практик»). Національний університет «Одеська юридична академія». Фенікс. 2023. 50 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fd9ba9f1-4272-43d8-bfac-0f6ed5192938/content>
4. Цапко А., Білецька С., Ковтун А. Цифрова етика та академічна доброчесність: виклики та можливості в епоху Інтернету. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 13(27). С. 882-893. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13\(27\)-882-893](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13(27)-882-893)
5. Андрійченко Ж., Близнюк Т., Майстренко О. Digital етикет та комунікації: тенденції та вимоги сьогодення. Економіка та суспільство. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-24>
6. Тітова Л. О. Онлайн-засоби формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх педагогів в умовах дистанційного навчання. Věda a perspektivy. 2022. № 5(12). С. 132-143. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-5\(12\)-132-143](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-5(12)-132-143)
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
8. Ростикус Н. П. Академічна доброчесність у науковому дискурсі. Вісник науки та освіти. 2023. № 3(9). С. 517-526. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-3\(9\)-517-526](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-3(9)-517-526)
9. Доценко І. О. Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2022. № 32. С. 31-42. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-32.31-42>

Reference

1. Zhylin, M., Tormanova, A., Poplavska, Yu., Chernov, M. M., Druz, O. (2024). Doslidzhennia tsyfrovoho pidkhodu v osviti ta psykholohii sered okremykh korystuvachiv v Ukraini [Research of the digital approach in education and psychology among individual users in Ukraine]. Bahatoprofilni ohliady – Multidisciplinary reviews, 6. DOI: <https://doi.org/10.31893/multirev.2023spe007> [in Ukrainian]

2. Mozhayeva, H. V. (2015). Digital humanities: tsyfrovoy povorot v humanyarnykh naukakh [Digital humanities: a digital turn in the humanities]. Humanitarna informatyka – Humanitarian Informatics, 9. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/digital-humanities-tsyfrovoy-povorot-v-gumanitarnykh-naukakh> [in Ukrainian]
3. Kapustina, N., Tokar, L. (2023). Tsyfrova etyka: navchalno-metodychni rekomendatsii (dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity mahister. rivnia za profilem osvit. prohramy «Filosofiiia mediinykh praktyk») [Digital ethics: educational and methodological recommendations (for applicants for higher education of the master's level in the profile of the educational program “Philosophy of Media Practices”)]. Natsionalnyi universytet «Odeska yurydychna akademiia». Feniks – National University “Odesa Law Academy”. Phoenix. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fd9ba9f1-4272-43d8-bfac-0f6ed5192938/content> [in Ukrainian]
4. Tsapko, A., Biletska, S., Kovtun, A. (2023). Tsyfrova etyka ta akademichna dobrochesnist: vyklyky ta mozhlyvosti v epokhu Internetu [Digital Ethics and Academic Integrity: Challenges and Opportunities in the Internet Age]. Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii – Scientific innovations and advanced technologies, 13(27), 882-893. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13\(27\)-882-893](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13(27)-882-893) [in Ukrainian]
5. Andriichenko, Zh., Blyzniuk, T., Maistrenko, O. (2021). Digital etyket ta komunikatsii: tendentsii ta vymohy sohodennia [Digital etiquette and communications: trends and requirements of the present]. Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society, 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-24> [in Ukrainian]
6. Titova, L. O. (2022). Onlain-zasoby formuvannia informatsiino-tsyfrovoy kompetentnosti maibutnykh pedahohiv v umovakh dystantsiinoho navchannia [Online tools for the formation of information and digital competence of future teachers in distance learning]. Věda a perspektivy, 5(12), 132-143. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-5\(12\)-132-143](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-5(12)-132-143)
7. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine of 05.09.2017 № 2145-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian]
8. Rostykus, N. P. (2023). Akademichna dobrochesnist u naukovomu diskursi [Academic integrity in scientific discourse]. Visnyk nauky ta osvity – Bulletin of Science and Education, 3(9), 517-526. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-3\(9\)-517-526](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-3(9)-517-526) [in Ukrainian]
9. Dotsenko, I. O. (2022). Akademichna dobrochesnist u systemi zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [Academic integrity in the system of quality assurance of higher education]. Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka – Pedagogical education: theory and practice, 32, 31-42. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-32.31-42> [in Ukrainian]